

Số 9: 5 tổng thống Mỹ thua phiếu phổ thông nhưng vẫn đắc cử

Trong 58 cuộc bầu cử suốt chiều dài lịch sử Mỹ, 53 người chiến thắng đã giành cả đa số phiếu phổ thông lẫn đại cử tri. Song, có 5 ứng viên thành ông chủ Nhà Trắng dù thua tính theo phiếu phổ thông.

Lý do của điều này là tổng thống và phó tổng thống Mỹ không được bầu qua lá phiếu phổ thông trực tiếp. Thay vào đó, Điều II, Phần I Hiến pháp Mỹ quy định, một nhóm đại cử tri sẽ có quyền bầu cử gián tiếp ra các cơ quan quyền lực cao nhất của đất nước. Nhóm này được gọi là Đại Cử tri đoàn.

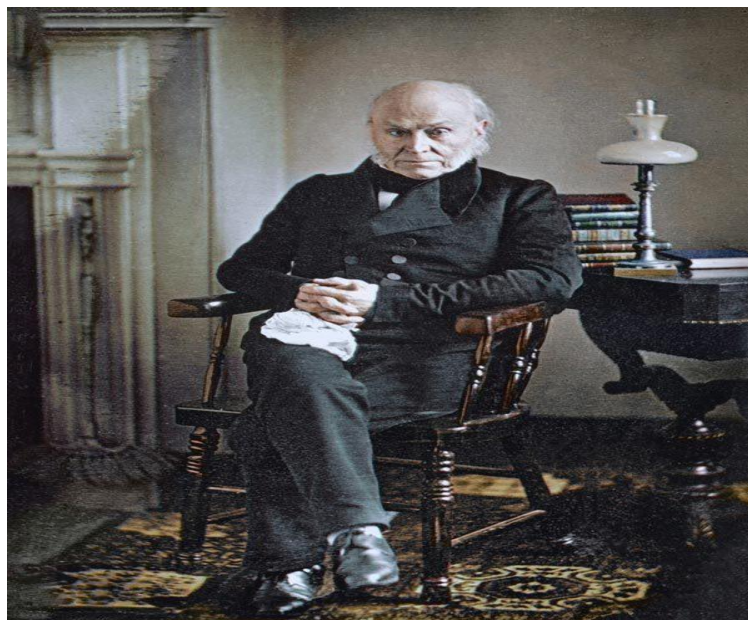
Để giành chiến thắng một cuộc bầu cử tổng thống, ứng cử viên cần giành được 270 trong tổng số 538 phiếu đại cử tri. Các bang được phân bổ số phiếu đại cử tri dựa trên số lượng đại diện mà họ có tại Hạ viện, cộng thêm 2 suất tại Thượng viện. Các đại cử tri được phân bổ dựa trên dân số của mỗi bang, nhưng ngay cả những bang ít dân nhất cũng được hiến pháp bảo đảm có tối thiểu là 3 đại cử tri (một hạ nghị sĩ và 2 thượng nghị sĩ). Mức tối thiểu này có nghĩa là các bang dân số ít sẽ có tỉ lệ đại diện nhiều hơn trong các cử tri đoàn nếu tính trên đầu người.

Vì hầu hết các tiểu bang (48 cộng với Washington, D.C.) trao tất cả số phiếu đại cử tri của họ cho người giành được phiếu phổ thông trên toàn tiểu bang, nên về mặt toán học, ứng viên vẫn có thể thắng phiếu đại cử tri nếu thua phiếu phổ thông trên phạm vi toàn quốc. Chẳng hạn, nếu một ứng cử viên thắng với cách biệt lớn về phiếu phổ thông ở một số ít tiểu bang rất đông dân, họ có thể sẽ thắng về phiếu phổ thông trên toàn quốc. Trong khi đó, nếu đối thủ của họ lại thắng ở rất nhiều các bang ít dân với tỉ số chênh lệch thấp, người đó vẫn có thể vượt về số lượng đại cử tri để đi đến chiến thắng cuối cùng. Đó cũng là những gì đã xảy ra năm 2016 giữa Tổng thống Trump và đối thủ Hillary Clinton.

Trang History đã điểm lại 5 lần một ứng cử viên tổng thống Mỹ giành được Nhà Trắng nhưng thua phiếu phổ thông:

1/-Tổng thống thứ 6, John Quincy Adams (năm 1824)

Đây là lần đầu tiên một ứng cử viên đắc cử tổng thống Mỹ dù thua cả phiếu phổ thông lẫn phiếu đại cử tri.



Tổng thống John Quincy Adams. Ảnh: History

Chú ý: Nếu ảnh không hiện ra, Click vào chỗ trống vài cái là ảnh hiện ra ngay.

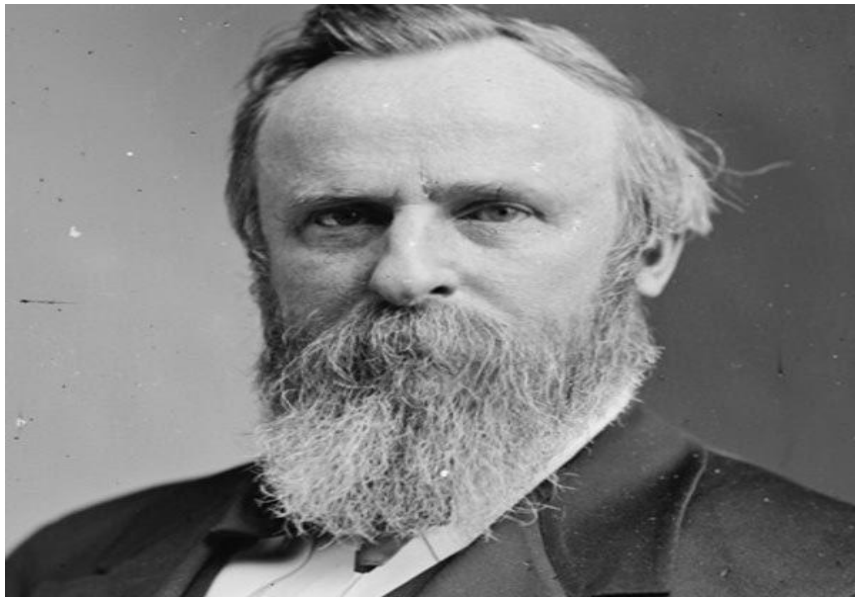
Năm 1824, có 4 ứng cử viên tranh cử tổng thống, đều là thành viên cùng đảng Dân chủ Cộng hòa, gồm: Andrew Jackson, John Quincy Adams, William Crawford và Henry Clay.

Khi các phiếu bầu được thống kê, Andrew Jackson giành được số phiếu cao nhất của cả phiếu phổ thông lẫn đại cử tri. Nhưng để giành được chức tổng thống thì ông không chỉ cần đạt số phiếu cao nhất mà còn phải đạt đa số quá bán, trong khi Jackson lại thiếu 32 phiếu đại cử tri để đạt trên 50%.

Trong trường hợp không có ứng cử viên tổng thống nào giành được đa số quá bán phiếu đại cử tri, thì theo Hiến pháp, kết quả sẽ được quyết định tại Hạ viện. Hạ viện Mỹ chỉ có thể bỏ phiếu cho 3 người có số phiếu cao nhất, đồng nghĩa loại Clay khỏi đua. Nhưng điều đó không ngăn được Clay sử dụng ảnh hưởng của mình với tư cách là Chủ tịch Hạ viện để thay đổi kết quả cuộc bỏ phiếu. Cuối cùng, Hạ viện Mỹ đã bỏ phiếu bầu John Adams làm tổng thống, mặc dù Jackson trước đó đã thắng Adams với 99 phiếu đại cử tri so với 84.

2/-Tổng thống Rutherford B. Hayes (năm 1876)

Tương tự như năm 1824, cuộc bầu cử năm 1876 không do cử tri quyết định mà do Quốc hội Mỹ quyết định. Tuy nhiên, lần này, Hiến pháp đã không có câu trả lời cho cuộc khủng hoảng bầu cử.



Tổng thống thứ 19 Rutherford B. Hayes. Ảnh: Britannia

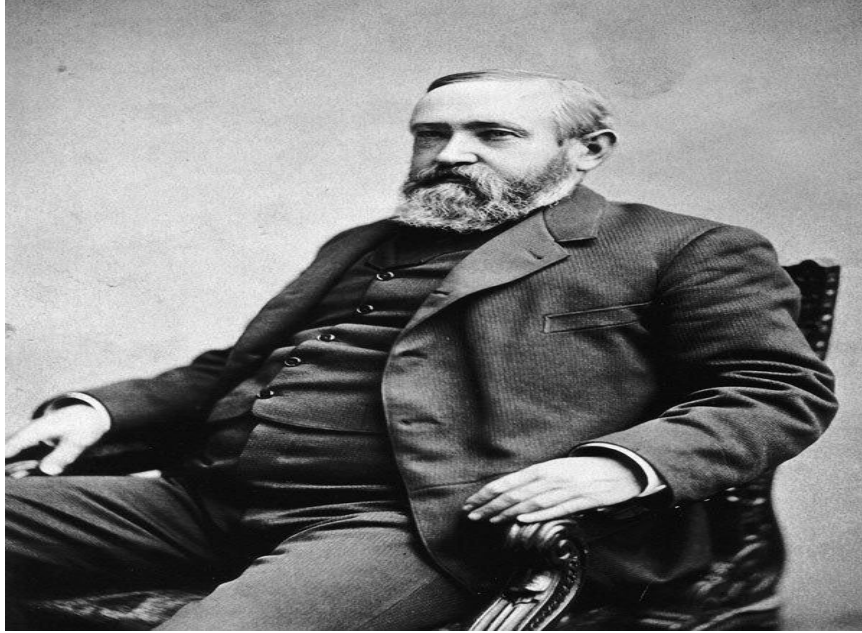
Đó là một cuộc đua rất gay gắt giữa ứng cử viên đảng Cộng hòa Rutherford B. Hayes và ứng cử viên đảng Dân chủ Samuel Tilden. Tilden giành được 184 phiếu đại cử tri, thiếu đúng 1 phiếu là đạt đa số cần thiết để đắc cử tổng thống. Trong khi đó, Hayes chỉ giành được 165 phiếu, và 20 phiếu đại cử tri vẫn đang trong tranh chấp giữa hai bên.

Đảng Cộng hòa phản đối kết quả từ Florida, Louisiana và Nam Carolina, vì cả hai đảng đều tuyên bố ứng cử viên của họ đã thắng ở các bang này. Hiến pháp Mỹ quy định một kế hoạch dự phòng trong trường hợp không có ứng cử viên nào giành được đa số phiếu đại cử tri, nhưng không có quy trình để giải quyết một tranh chấp như vậy. Vì thế Quốc hội đã thành lập một Ủy ban Bầu cử liên bang lưỡng đảng, gồm các thượng và hạ nghị sĩ, thẩm phán Tòa án Tối cao. Ủy ban này bỏ phiếu trao toàn bộ 20 phiếu đại cử tri tranh chấp cho Hayes, giúp ông giành chiến thắng với đa số mong manh nhất trong lịch sử: 185 – 184.

Tại sao Ủy ban trên lại trao phiếu tranh chấp cho Hayes, người đã thua cả phiếu phổ thông lẫn phiếu đại cử tri? Hầu hết sử gia tin rằng hai đảng đã đạt được một thỏa thuận: Phe Dân chủ, có cơ sở ở miền Nam, đồng ý để Hayes làm tổng thống để đổi lại việc phe Cộng hòa cam kết rút toàn bộ quân đội liên bang khỏi các bang thuộc Liên minh miền Nam trước đây.

3/-**Tổng thống Benjamin Harrison (năm 1888)**

Cuộc đua năm 1888 giữa Tổng thống đương nhiệm đảng Dân chủ Grover Cleveland và đối thủ Cộng hòa Benjamin Harrison bị phủ bóng bởi bê bối. Cả hai đảng cáo buộc lẫn nhau trả tiền cho các cử tri trung lập để mua phiếu.



Tổng thống Benjamin Harrison. Ảnh: History

Tại bang Indiana, một bức thư được tiết lộ cho thấy phe Cộng hòa âm mưu mua phiếu và cản trở nỗ lực tương tự của phe Dân chủ. Trong khi đó, đảng Dân chủ ở miền Nam cũng làm tất cả để đàn áp quyền bỏ phiếu của người da đen, vốn hầu hết ủng hộ phe Cộng hòa.

Khi cuộc đua kết thúc, ứng viên Cleveland và phe Dân chủ giành được toàn bộ miền Nam, trong khi Harrison và đảng Cộng hòa giành được miền Bắc và Tây, bao gồm cả bang nhà của Cleveland là Indiana. Nhờ thắng ở miền Nam, Cleveland giành đa số phiếu phổ thông, nhưng thua phiếu đại cử tri với tỉ lệ 168-233.

4 năm sau, Cleveland trở lại, đánh bại Harrison và trở thành Tổng thống Mỹ đầu tiên và duy nhất trong lịch sử phục vụ hai nhiệm kỳ không liên tiếp.

4/-**Tổng thống George W. Bush (năm 2000)**

Trong 112 năm tiếp theo, các kết quả bầu cử trở lại bình thường, người chiến thắng của Đại cử tri đoàn cũng là người thắng phiếu phổ thông. Chuỗi chiến thắng như vậy chỉ dừng lại trong cuộc bầu cử năm 2000.



Tổng thống George W. Bush. Ảnh: Reuters

Hai ứng cử viên là George G. Bush (con trai cựu Tổng thống George W. Bush) của đảng Cộng hòa và Al Gore của đảng Dân chủ (cựu Phó tổng thống dưới thời ông Bill Clinton). Vào đêm bầu cử, kết quả được công bố sát nút tại 3 bang: Oregon, New Mexico và Florida. Ông Gore cuối cùng thắng phiếu phổ thông ở bang Oregon và New Mexico với chênh lệch rất ít (chỉ 366 phiếu tại New Mexico). Khi đó, bang Florida sẽ quyết định ai giành quyền đến Nhà Trắng.

Cuộc đua tại Florida cũng sát sạt đến mức luật tiểu bang yêu cầu phải kiểm phiếu lại. Khi ông Bush được công bố là người thắng cuộc với cách biệt 537 phiếu, Al Gore đã đệ đơn kiện, lập luận rằng toàn bộ phiếu chưa được kiểm hết.

Tòa án Tối cao bang Florida đã ủng hộ ông Al Gore, nhưng ông Bush lại kháng cáo lên Tòa án Tối cao Mỹ. Cuối cùng, cơ quan tư pháp quyền lực nhất này đã bỏ phiếu với tỉ lệ 5-4, bác bỏ phán quyết của Tòa án tại Florida, và ngừng kiểm lại phiếu bầu.

Với thắng lợi ở bang Florida, ông Bush giành được 271 phiếu đại cử tri, so với 266 phiếu của đối thủ, trong khi ông Gore hơn ông Bush nửa triệu phiếu phổ thông.

5/-Tổng thống Donald Trump (năm 2016)

Trong một chiến thắng bất ngờ, đi ngược lại hầu hết các cuộc thăm dò trước bầu cử, ứng cử viên Cộng hòa Donald Trump đã đánh bại đối thủ đảng Dân chủ Hillary Clinton, vợ của cựu Tổng thống Bill Clinton và là cựu Ngoại trưởng Mỹ. Ông Trump giành chiến thắng cho dù thua bà Clinton tới 2,8 triệu phiếu phổ thông.



Tổng thống Donald Trump. Ảnh: Politico

Bà Hillary Clinton đã đạt kết quả rất tốt ở các thành phố lớn và bang đông dân như California và New York, nơi bà bỏ cách đối thủ lần lượt là 30 và 22,5 điểm phần trăm. Nhưng ông Trump lại thắng lợi với cách biệt hẹp ở các bang chiến địa như Wisconsin (0,8%), Pennsylvania (0,7%) và Michigan (0,2%).

Cuối cùng, ứng cử viên Trump dù thua hàng triệu phiếu phổ thông, nhưng vẫn đắc cử Tổng thống Mỹ nhờ thắng thuyết phục số phiếu đại cử tri, với cách biệt tới 304-227...

Mấy người trong quán ăn bảo rằng : bầu bán ở nước Mỹ hiện nay không giống bất cứ quốc gia nào trên thế giới này cả...Được đa số cử tri, dân chúng thương yêu, quý mến bầu cho mình hẳn hoi, đàng hoàng mà lại thua đối thủ đã kém mình cả triệu, vài triệu phiếu hẳn hoi mới tức chớ...Cả thế giới này có ai người ta bầu cái kiểu này đâu ? Điều quy định trong Hiến Pháp đã...xưa quá rồi. Nhiều nhân vật chính trị nổi tiếng đã từng kêu gọi xoá bỏ kiểu bầu này đi...Bà con đã bao nhiêu người cười cái kiểu bầu chẳng giống ai của xứ sở văn minh, tiến bộ, tự do, dân chủ, giàu mạnh hàng đầu thế giới này...Họ bảo : thế nào rồi cũng có ngày...1 vị Tổng Thống với Quốc Hội, nhà trên, nhà dưới quyết tâm, đồng lòng cho cái kiểu bầu bán...kỳ cục, chẳng giống ai trong thiên hạ này...đi chỗ khác chơi cho được việc...

Lão Phan sư tâm